

Obsah

Úvodní slovo

Jak pracovat s publikací

Ochrana hub v České republice

Historie mykologického průzkumu na území Plzeňského kraje

František Tytl

Václav Melzer

František Míka

Houby smrčín

Houby borových lesů

Houby doubrav

Houby bučin

Mokřadní houby

Houby luk a pastvin

Houby v parcích, stromořadích a na synantropních stanovištích

Slovníček odborných termínů

Použitá literatura

Autoři

Jak pracovat s publikací

V publikaci, kterou otvíráte, uvádíme některé vzácnější druhy vyšších hub, které byly nalezeny v Plzeňském kraji (zhruba v posledním dvacetiletí). Při výběru druhů jsme vycházeli především z Červeného seznamu a z Červené knihy. Pojem „vzácnější“ však chápeme v širším významu. Čtenáři zde najdou druhy, které jsou v některých částech České republiky běžné, ale v našem regionu se ale vyskytují poměrně ojediněle až vzácně. Všechny druhy hub uvedené v publikaci nemůžeme doložit herbářovými položkami, publikovány jsou však jen ty, jejichž určení je nepochybné. Nálezy vybraných druhů hub jsou výsledkem práce nejen autorů publikace, ale jsou i výsledkem pozorování celé řady dalších mykologů.

Popisy jednotlivých druhů hub uváděné v publikaci jsou pouze orientační, protože podrobné popisy včetně mikroskopických charakteristik by zásadně překročily rozsah a záměr naší práce. Publikace předkládaná čtenářům nemůže sloužit jako atlas k určování hub. České a vědecké názvy zde uvedené jsou v souladu s dílem autorů J. Holec, A. Bielich a M. Beran: „Přehled hub střední Evropy“ (vyd. 2012). U hub chráněných či zapsaných v Červeném seznamu uvádíme stupeň ochrany.

Stupně ochrany podle Červeného seznamu hub (makromycetů) České republiky

?EX (?extinct) – neznámý druh

CR (critically endangered) – kriticky ohrožený druh

EN (endangered) – ohrožený druh

VU (vulnerable) – zranitelný druh

NT (near threatened) – téměř ohrožený druh

DD (data deficient) - druh, o němž jsou nedostatečné údaje (z hlediska jeho ohrožení)

Úvodní slovo

Vážení přátelé,

dostává se Vám do rukou zajímavá publikace se zaměřením na vzácné houby v Plzeňském kraji. Publikace s různým odborným obsahem pro odbornou i laickou veřejnost vydává již tradičně Krajský úřad Plzeňského kraje, odbor životního prostředí.

Podnětem pro vyhotovení této publikace byly „Velké výstavy hub“ konané v Plasích v letech 2010, 2011 a 2012. Publikace je určena široké veřejnosti, mykologům i houbařům.

Houbaření je koníčkem, který v České republice nabývá takových rozměrů, že snad s výjimkou Litvy nemá ve světě obdoby. Předmětem sběru jsou plodnice hub, které jsou od pradávna konzumovány především pro obsah látek podobných bílkovinám a jsou zdrojem vitamínů, enzymů, stopových prvků aj. Význam hub spočívá nejen v tom, že prostřednictvím jejich enzymů se vyrábí víno, pivo, alkohol, sýry, nověji kyselina citronová ale i léčiva a mnoho dalších látek. Houby se tak svojí enzymatickou činností dotýkají všech forem života.

Publikace vznikla díky členům Mykologického kroužku Plzeň (Zelený, Kučera, Holec, Kout, Sadílek), za což jim patří upřímný dík.

Tato publikace není klasickým „atlasem hub“, přesto věřím, že přispěje k vaší informovanosti a současně zvýší zájem u široké veřejnosti o mykologii jako takovou.

Ing. Václav Štekl

člen Rady Plzeňského kraje

pro oblast životního prostředí a zemědělství

str. 3 - 15

Houby smrčín

Smrčiny

Ačkoli by se mohlo zdát, že smrkové lesy jsou běžnou součástí naší krajiny, není tomu tak. Smrkový les, který často vidíme v nižších nadmořských výškách na Plzeňsku, je umělým produkčním porostem, jakousi „továrnou“ na poměrně rychle rostoucí dřevo. Právě proto, že tyto porosty zde nejsou původní, trpí často nejrozličnějšími „neduhy“. Jsou napadány dřevokazným hmyzem („kůrovcem“) nebo trpí vývraty po silných větrech apod. Tyto umělé smrčiny poznáme podle nepřítomnosti bylinného či keříkového patra, na první pohled se jeví jako „uklizené“. I v takových najdeme někdy zajímavé druhy hub – v neposlední řadě i hodnotné a kulinařsky významné druhy, jako „pravé hříby“ – tedy hříby smrkové.

Přirozené smrčiny

Jako přirozené smrčiny se označují takové porosty, které se vyskytují v nadmořských výškách odpovídajících přirozenému výskytu smrku, tedy od zhruba 900 m do zhruba 1300 m n. m. V České republice jde tedy zejména o pohraniční pohoří a částečně Brdy. V těchto lesích je oproti produkčním smrčinám přítomno bylinné patro (často tvořené travami, kapradinami aj.) a také patro keříků, jako jsou brusinky, borůvky či vřesy. Zvláštním typem jsou podmáčené horské smrčiny, které se vyskytují na prameništích a rašeliníštích. Pro ně je typické silné zastoupení mechového patra, tvořeného rašeliníky a dalšími druhy mechorostů.

Ouško Tuomikoskovo

(*Otidea tuomikoskii*)

Houby stopkovýtrusé, řád kustřebkotvaré (Pezizales).

Popis druhu: Bočně rozříznuté plodnice tvaru ucha nápadně protažené, žlutavě (hořčičně) zbarvená výtrusorodá část, vnější část plodnice jemně chlupatá.

Podobné druhy: Jiná ouška se žlutavým zbarvením, jejichž taxonomie není často zcela vyjasněna.

Ekologie: Saprotrof. Roste v lesích na opadu z jehličí smrku. Spíše jde o severský druh.

Stupeň ohrožení: V České republice vzácný druh, teprve nedávno zjištěný na našem území.

Zajímavosti: Stejně jako tento druh bylo několik dalších oušek popsáno ze severských zemí Evropy.

Summary / Zusammenfassung: Výrazný druh ouška zbarvením hymenia a charakterem vnější části plodnice.

Foto: OJ

Rosolovec červený

(*Tremiscus helvelloides*)

Houby stopkovýtrusé, řád boltcovitkotvaré (Auriculariales)

Popis druhu: Plodnice jsou jazykovitého či kornoutovitého tvaru, až 15 cm veliké, pružné až rosolovité, za vlhka lepkavé. Barva lososová, nápadně oranžově červená až červená, na bázi třeně světlejší. Chuť a vůně nenápadná.

Podobné druhy: Nezaměnitelný pro svoji nápadnou barvu a tvar.

Ekologie: Roste zejména v horských oblastech od července do října, jednotlivě nebo trsnatě ze zbytků dřeva jehličnanů ponořeného v půdě, na vápencovém podkladu.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Díky používání vápence na stavbu lesních cest se mnohdy vyskytuje i v oblastech s kyselým podložím. Na území PK je doložený nejzápadnější výskyt tohoto druhu v ČR (Mykologické listy 2006).

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh rostoucí ze dřeva jehličnanů ve vyšších polohách na vápenci.

Foto: LH

Kavinovka bělozelaná

(*Kavinia alboviridis*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Vytváří rozlité plodnice s ostnitým hymenoforem, ostny dosahují až 2 mm délky, jsou tmavě zbarveny se zelenavým odstínem.

Podobné druhy: *Kavinia himantia*, s obdobným ostnitým hymenoforem, byla nedávno oddělena do samostatného rodu *Hydnocristella* na základě odlišných spor.

Ekologie: Na dřevě jehličnanů i listnáčů. Rozšíření je označováno jako boreální, ale nové nálezy z ČR (okolí Plzně a Křivoklátsko) tento fakt vyvracejí. Biotopy nálezů na Plzeňsku jsou překvapivě obvyklé smrkové monokultury, žádný zachovalý prales, kde by mykologové tento druh přednostně hledali.

Stupeň ohrožení: V Červeném seznamu hub ČR je označena za pravděpodobně vyhynulou na našem území (?EX), protože nebyla v době jeho uveřejnění známa žádná aktuální lokalita po několik desítek let.

Zajímavosti: Taxonomie řadí kavinovku do skupiny kuřátek (*Ramaria*), se kterými ji morfologicky spojují stejné spory.

Summary / Zusammenfassung: Snadno určitelný druh corticioidní houby považovaný za velkou vzácnost.

Foto: JK

Vzácné houby Plzeňského kraje

Oranžovec vláknitý

(*Pycnoporellus fulgens*)

Houby stopkovýtrusé, řád chorošotvaré (*Polyporales*)

Popis druhu: Kloboukaté plodnice široce připojené k substrátu, křiklavé oranžové barvy. Hymenofor poroidní, zbarven také oranžově.

Podobné druhy: Snad jen *outkovka rumělková* (*Pycnoporus cinnabarinus*) nebo *sírovec žlutooranžový* (*Laetiporus sulphureus*) by mohly tento druh svojí barvou při troše představivosti vzdáleně připomínat.

Ekologie: Sleduje pohraniční hory a jejich zachovalejší horské lesy, ale určitě to není pravidlem. V jeho ekologii byla prokázána nutná přítomnost troudnatce pásovaného na dřevě, které osídluje (roste tedy na listnácích i jehličnanech).

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Jeho expanze v posledních letech je více než pozoruhodná. Nelze tvrdit, že si ho mykologové jen nevšimli, protože je to nápadně vybarvený druh. V posledních letech se objevil v ČR i mimo rezervace.

Summary/Zusammenfassung: Nepřehlédnutelný choroš prozatím preferující horské lesy nebo rezervace.

Foto: JBu

Houby smrčín

Kyjanka purpurová

(*Alloclavaria purpurea*)

Houby stopkovýtrusé, nejasná pozice v třídě *Agaricomycetes*

Popis druhu: Plodnice připomíná vzhledem mořské sasanky, přes 10 cm vysoké, válcovité, nevětvené útvary, apikálně se zužující, nápadné purpurové barvy.

Podobné druhy: Zástupci kyjanek rodu *Clavaria*.

Ekologie: Saprotrofní druh vlhkých smrkových lesů od podhorského stupně výš.adu.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN.

Zajímavosti: Kyjanky vzdáleně připomínají kuřátka, ale nejsou vzájemně příbuzné. Navíc rod *Alloclavaria* není příbuzný s *pravými kyjankami* (*Clavaria*).

Summary / Zusammenfassung: Nápadně vybarvená kyjanka podmáčených jehličnatých lesů vyšších poloh.

Foto: JBu

Čirůvka oranžová

(*Tricholoma aurantium*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk 5-12 cm široký, v mládí zvoncovitý, později až rozprostřený, často s hrbolem, povrch jemně šupinkatý, za vlhka slizký, lepkavý, sytě oranžový až červenohnědý, na středu tmavší. Lupeny bělavé, později narezlé, ve stáří na ostří hnědočerveně skvrnitě. Třeň až 12 cm dlouhý, na povrchu s jemnými oranžovohnědými šupinkami, na vrcholu se zřetelným bílým pruhem. Chuť hořká, vůně moučná.

Podobné druhy: Čirůvka límcová (*T. focale*) a čirůvka prstencová (*T. batschii*).

Ekologie: Mykorrhizní druh. Roste vzácněji v pahorkatinách a v podhůří v jehličnatých lesích pod smrky, od srpna do listopadu. Vyhledává lokality se zásaditým podložím.

Stupeň ohrožení: Není chráněna, na území PK vzácná.

Zajímavosti: V ČR je hojnější pouze v Českém a Moravském krasu.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh rostoucí pod smrky na vápnitých půdách.

Foto: JBu

Muchomůrka jízlivá

(*Amanita virosa*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Plodnice celá bílá. Klobouk kuželovitý, zvoncovitý, nerýhovaný, hladký, většinou beze zbytků vela na povrchu. Lupeny bílé, volné. Prsten zplhlý, často potrháný. Štíhlý třeň má na bázi kulovitou hlízu obalenou širokou pochvou. Vůně po syrových bramborách.

Podobné druhy: Ostatní muchomůrky rodu *Amanita*.

Ekologie: Mykorrhizní druh. Výskyt zejména v přirozených jehličnatých lesích v podhorských a horských polohách na kyselých půdách. Vzácněji i pod buky. Od července do října

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněna, na území PK vzácnější.

Zajímavosti: Smrtelně jedovatá houba, obsahuje stejnou sadu jedů jako muchomůrka zelená

Summary / Zusammenfassung: Smrtelně jedovatý druh rostoucí v přirozených jehličnatých lesích vyšších poloh.

Foto: JBu

Pavučinec hercynský

(*Cortinarius hercynicus*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk 5-10 cm široký, vláknitě šupinatý, suchý, tmavě fialový. Lupeny tmavě fialové. Třeň až 12 cm dlouhý, kyjovitý, na bázi hlízovitý, fialový. Výtrusný prach rezavý. Vůně po cedrovém dřevu.

Podobné druhy: Pavučinec fialový (*Cortinarius violaceus*), čirůvka fialová (*Lepista nuda*).

Ekologie: Mykorrhizní druh. Roste zejména ve vyšších polohách pod smrky a borovicemi, od srpna do listopadu. Často na vlhkých lokalitách.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněná, na území PK vzácnější.

Zajímavosti: Mnozí autoři jej považují za totožný s pavučincem fialovým (*Cortinarius violaceus*), který se liší ekologií, roste v nižších polohách pod listnáči. Makroskopicky nelze oba taxony prakticky rozlišit.

Summary/Zusammenfassung: Nápadný druh pavučince z vyšších poloh rostoucí pod jehličnany.

Foto: TCh

Šťavnatka březnovka

(*Hygrophorus marzuolus*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Středně velká houba, plodnice dlouho ukryté pod vrstvou humusu. Klobouk zprohýbaný s pokřiveným nebo popraskaným okrajem, šedý až šedočerný, za vlhka jemně lepkavý. Třeň zprohýbaný, pokřivený až natočený. Vůně po medu či uvadajících růžích.

Podobné druhy: Záměna je možná za šťavnatku kozí (*H. camarophyllus*), která však roste na podzim.

Ekologie: Mykorrhizní symbiont jehličnanů (smrk, borovice), vzácně i listnáčů (buk). Roste vzácně od března do dubna.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN.

Zajímavosti: Plodnice jsou dlouho schované v silné vrstvě humusu, ze které vykukují. Má celou řadu lidových jmen: uhelka, cikánka nebo jiřina.

Summary/Zusammenfassung: Druh vázaný na jehličnaté lesy s bohatou vrstvou humusu.

Foto: TK

Ryzec honosný

(*Lactarius repraesentaneus*)

Houby stopkovýtrusé, řád holubinkotvaré (*Russulales*)

Popis druhu: Klobouk až 15 cm v průměru, vyklenutý, později vmáčklý, okraj podvinutý, chlupatý. Barva slámově žlutá až okrová, povrch šupinkatý, slizký, lepkavý. Lupeny poraněním fialovější, poté černají. Třeň důbkovaný, slizký. Dužnina na řezu fialovějící. Vůně slabě mýdlová, mléko bílé, později nahořklé.

Podobné druhy: Nezaměnitelný.

Ekologie: Mykorrhizní. Roste ve vyšších polohách pod smrkem, břízami, vrbami a osikou na podmáčených stanovištích, v lesích i mimo les. Od srpna do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN.

Zajímavosti: Drobný ryzec nápadný barvou klobouku a fialováním dužniny.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh ryzce rostoucí na vlhkých místech v lesích i mimo les.

Foto: JB

Křemenáč smrkový

(*Leccinum piceinum*)

Houby stopkovýtrusé, řád hříbovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 17 cm široký, polokulovitý, vyklenutý, v barvách červené až červenohnědé, povrch jemně plstnatý a šupinkatý. Rourky bělavé, později šedavé. Třeň válcovitý, bělavý s šedohnědými, později tmavnoucími šupinkami, na bázi třeně modrozeleně zbarvený. Dužnina na řezu ve spodní části třeně zelená nebo modrá. V klobouku a horní části třeně na řezu špinavě růžová, později šedočerná. Vůně příjemná.

Podobné druhy: Nejvíce je podobný křemenáč borový (*L. vulpinum*), rostoucí pod borovicemi.

Ekologie: Mykorrhizní. Roste na kyselých půdách pod smrky v podhorských a horských oblastech. Od června do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Tento druh popsali pro vědu mykologové Pilát a Dermek z okolí Konstantinových Lázní.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh křemenáče z vyšších poloh pod smrky.

Foto: JBu

str. 3 - 15

Houby borových lesů

Borové lesy

jsou určitým specifickým územím rozléhajícím se od Plzně na sever. Jde o lesy na chudém geologickém podkladu, tvořeném zejména usazenými horninami (převážně pískovci) karbonského stáří. Dominantním druhem stromů v těchto lesích je borovice lesní, jako příměs se vyskytují duby. Obvykle je vytvořeno bylinné patro (to tvoří často trávy, jako metlička křivolaká a další druhy rostlin, např. černýš luční). Charakteristický vzhled těmto lesům dávají keřiky – tedy brusinky, borůvky a vřes obecný. Na sušších místech, jako jsou výchozy skal, se přidávají ještě keříkovité lišejníky. S takovými bory (zvanými reliktní bory) se můžeme setkat např. v kaňonu řeky Střely.

Mísenka oranžová

(*Aleuria aurantia*)

Houby vřeckovýtrusé, řád kustřebkotvaré (*Pezizales*).

Popis druhu: Diskovitá plodnice zářivě oranžové barvy, až přes 10 cm v průměru, bez třeně.

Podobné druhy: Několik vřeckovýtrusých hub má podobnou plodnici, většinou však odlišné barvy nebo velikosti. Krasočíska žlutá (*Caloscypha fulgens*) se odlišuje žlutou barvou, mističky (*Melastiza*) menšími plodnicemi.

Ekologie: Od léta do podzimu na holých půdách, často narušených (okraje cest).

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT. V Plzeňském kraji není příliš vzácná, mísence oranžové zde vyhovují místní písčité půdy.

Zajímavosti: Možná překvapivě nejde o jedovatou houbu, ale chuť není nijak výrazná.

Summary/Zusammenfassung: Barevně nápadná vřeckovýtrusá houba z narušených stanovišť.

Foto: LZi

Krásnopórka kozí noha

(*Albatrellus pes-caprae*)

Houby stopkovýtrusé, řád holubinkotvaré (*Russulales*)

Popis druhu: Roste jednotlivě nebo trsnatě, klobouk nápadně hnědý, šupinatý, popraskaný, póry bílé, velké, na třeh sbíhající, třeh krátký.

Podobné druhy: Ostatní krásnopórky nebo pravé choroše (*Polyporus*).

Ekologie: Pozemní choroš z borových lesů.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU

Zajímavosti: Na Plzeňsku nachází vhodné prostředí díky zachovalým původním porostům borovice lesní.

Summary/Zusammenfassung: Na první pohled připomíná hříbovitou houbu, ale taxonomie spolehlivě dokazuje jednoznačnou nepříbuznost, a to i přes morfologickou podobnost.

Foto: JBu

Lošák šupinatý

(*Sarcodon squamosus*)

Houby stopkovýtrusé, řád plesňákovité (Thelephorales)

Popis druhu: Mohutné kloboukaté plodnice přes 20 cm široké, na povrchu nápadně tmavě šupinaté, hymenofor ostnitý a sbíhavý na třech.

Podobné druhy: Podobá se šupinatým kloboukem ostatním našim druhům, zvláště *lošáku jelenímu* (*Sarcodon imbricatus*).

Ekologie: Vytváří mykorhizu s borovicemi.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU. Nicméně jeho hojnost bude vyšší, nedávno ještě nebyl odlišován od lošáku jeleního.

Zajímavosti: Na Plzeňsku se vyskytuje i v borových lesích v okolí Plzně.

Summary/Zusammenfassung: Striktně vázaný druh na borovice s velkými plodnicemi a ostnitým hymenoforem.

Foto: JBu

Lošákovec rezavý

(*Hydnellum ferrugineum*)

Houby stopkovýtrusé, řád plesňákovité (Thelephorales)

Popis druhu: Ploché klobouky (později na středě vmáčklý) zpočátku bělavé barvy, dozráváním hnědnoucí, třech obdobně zbarvený jako klobouk se sbíhavými ostny hymenoforu, dužnina nepříjemné chuti (ale ne palčivá).

Podobné druhy: Především další zástupci rodu *Hydnellum*, ale i jiné rody s obdobnými plodnicemi.

Ekologie: Nepříliš hojný mykorhizní druh jehličnatých lesů.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Povrch klobouku vylučuje nápadně červenou tekutinu v podobě kapiček.

Summary/Zusammenfassung: Hnědavě vybarvený druh s ostnitou výtrusorodou vrstvou z jehličnatých lesů, na které je symbioticky vázán.

Foto: JBu

Čirůvka límcová

(*Tricholoma focale*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk 4-15 cm široký, masitý, polokulovitý s mírně podvinutým okrajem, občas se zbytky závoje, barevně dosti proměnlivý, červenohnědý, oranžově hnědý, často s olivovým odstínem. Lupeny bělavé, později červenavě rezavé. Třeň až 10 cm dlouhý, k bázi se zužující se zřetelně blanitě vlnatým prstenem. Pod prstenem barvy klobouku. Chuť a vůně moučná.

Podobné druhy: Čirůvka prstencová (*T. batschii*), čirůvka obrovská (*T. colossus*).

Ekologie: Mykorrhizní druh, roste velmi vzácně v jehličnatých lesích pod borovicemi, od července do října. Vyhledává suché písčité bory.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie CR.

Zajímavosti: Český název „límcová“ je odvozen od charakteru prstenu na třeni.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh rostoucí zejména v písčitých borech na kyselém podloží.

Foto: TK

Hřib borový

(*Boletus pinophilus*)

Houby stopkovýtrusé, řád hřibovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 30 cm široký, hrbolatý, nerovný, jemně plstnatý, světle hnědý s červenohnědým odstínem. Póry olivově žluté barvy. Třeň načervenalý. Dužnina neměnná. Vůně a chuť příjemné.

Podobné druhy: Zaměnitelný zejména za hřib smrkový (*B. edulis*) a hřib dubový (*B. reticulatus*). Liší se zejména červenými odstíny klobouku a třeně.

Ekologie: Mykorrhizní. Roste v kyselých jehličnatých lesích pod borovicemi, ale i pod smrky a buky. Na lokalitě bývají zpravidla 1-2 plodnice. Od května do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU.

Zajímavosti: V minulosti hojný, dnes jeho lokalit ubývá. Pro brzký výskyt nazýván „májovým hřibem“. Patří do skupiny tzv. praváků, čili hřibů s barevně neměnnou dužninou.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh hřibu rostoucí v jehličnatých lesích zejména pod borovicemi.

Foto: TK

Hřib příživný

(*Pseudoboletus parasiticus*)

Houby stopkovýtrusé, řád hřibovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 7 cm široký, vyklenutý, polokulovitý, hnědé až olivově hnědé barvy se žlutým odstínem. Rourky bledozluté, později živě žluté. Třeň válcovitý, na bázi zašpičatělý. Dužnina neměnná. Chuť mírná, vůně nenápadná.

Podobné druhy: Nezaměnitelný za jiné druhy.

Ekologie: Mykorrhizní. Roste v kyselých jehličnatých lesích pod borovicemi, s oblibou na vlhkých místech na písčitém substrátu. V době tvorby plodnic parazituje na plodnicích pestřice obecného (*Scleroderma citrinum*). Roste jednotlivě i v trsech. Od srpna do října.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněný. Na Plzeňsku však dosti vzácný.

Zajímavosti: Mykorrhizní s borovicí, v době tvorby plodnic houbový parazit.

Summary/Zusammenfassung: Zajímavý druh hříbu, rostoucí na plodnicích jiné houby.

Foto: LZ

Vzácné houby Plzeňského kraje

str. 3 - 15

Houby doubrav

Doubravy

se označují všechny typy lesa, kde je dominantní ve stromovém patře některý z dubů – buď dub letní, nebo dub zimní. Doubravy se vyskytují v mnoha variantách v závislosti na geologickém podkladu, členitosti terénu a orientaci vůči světovým stranám. Na Plzeňsku jsou nejčastější (s ohledem na nejobvyklejší geologický podklad, kyselé usazeniny) tzv. acidofilní („kyselomilné“) doubravy. Rostou na podobných místech jako bory, ovšem potřebují vyšší vlhkost půdy.

Teplomilné doubravy

Jako přirozené smrčiny se označují takové porosty, které se vyskytují v nadmořských výškách odpovídajících přirozenému výskytu smrku, tedy od zhruba 900 m do zhruba 1300 m n. m. V České republice jde tedy zejména o pohraniční pohoří a částečně Brdy. V těchto lesích je oproti produkčním smrčinám přítomno bylinné patro (často tvořené travami, kapradinami aj.) a také patro keříků, jako jsou brusinky, borůvky či vřesy. Zvláštním typem jsou podmáčené horské smrčiny, které se vyskytují na prameništích a rašeliništích. Pro ně je typické silné zastoupení mechového patra, tvořeného rašeliníky a dalšími druhy mechorostů.

Dubohabřiny

Poměrně hezkým a i houbařsky zajímavým typem lesa jsou dubohabřiny. Jde o lesy, kde je dominantní složkou obvykle dub (většinou tvoří vyšší stromové patro, ale může i chybět) a nižší stromové patro tvoří habr obecný. Tyto lesy rostou často na svazích orientovaných vůči jihu či jihozápadu.

Houby doubrav

Lanýž Bellonův

(*Tuber bellonae*)

Houby vřeckovýtrusé, řád kustřebkotvaré (*Pezizales*).

Popis druhu: Charakteristická lanýžovitá plodnice rozdělená zářezem, černá s tupými bradavkami na povrchu, až 5 cm v průměru, vnitřek plodnice s okrově šedavou plodnou částí protkanou bělavými sterilními žilkami, s nápadným intenzivním aroma.

Podobné druhy: Bez mikroskopické determinace není jisté rozlišení ostatních druhů lanýžů s černým povrchem, velmi podobný je *Tuber mesentericum*.

Ekologie: Mykorhizní druh z listnatých lesů (duby).

Stupeň ohrožení: V České republice zřejmě velmi vzácný.

Zajímavosti: Pravděpodobně první nález pro Českou republiku, ojedinelý i v rámci Evropy.

Summary/Zusammenfassung: Jeden z druhů pravých lanýžů z listnatých lesů.

Foto: LZÍ

Choroš oříš

(*Polyporus umbellatus*)

Houby stopkovýtrusé, řád chorošotvaré (*Polyporales*)

Popis druhu: Plodnici tvoří mnoho kloboučků, každý má svůj třeň, ty se sbíhají do jedné společné části napojené na podzemní sklerocium. Výtrusorodá vrstva poroidní, sbíhající na třeň, bělavá.

Podobné druhy: *Trsnatec lupenitý* (*Grifola frondosa*), objevují se také nepochopitelné záměny za *kotrče* (*Sparassis*).

Ekologie: Báze listnatých stromů, hlavně dubů, především v teplejších oblastech na kyselých půdách.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU.

Zajímavosti: Jeden z mála jedlých chorošů, sklerocia se používají v čínské medicíně.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh choroše s neobvyklou plodnicí vytvářející rozměrná sklerocia.

Foto: JB

Kuřátka lososová

(*Ramaria subbotrytis*)

Houby stopkovýtrusé, řád stročkovcotvaré (*Gomphales*)

Popis druhu: Plodnice větvené do mnoha jednotlivých větviček, barva lososová a u mladších plodnic až nažloutlá hlavně na koncích větviček. Mohou dosahovat až 10 cm výšky i šířky.

Podobné druhy: Ostatní kuřátka (*Ramaria*).

Ekologie: Mykorhizní houba listnatých dřevin, upřednostňuje bazické půdy.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN. V České republice je známo jen několik málo lokalit.

Zajímavosti: Kuřátka jsou taxonomicky obtížnou skupinou a jejich studium se neobejde bez použití mikroskopu.

Summary/Zusammenfassung: Velký druh kuřátek z listnatých lesů rostoucí na vápenci.

Foto: LZ

Pstřeňovec dubový

(*Buglossoporus quercinus*)

Houby stopkovýtrusé, řád chorošotvaré (*Polyporales*)

Popis druhu: Kloboukaté plodnice až několik cm tlusté, nejprve bělavé barvy, časem přechází přes žlutavookrovou do hnědé, někdy až se zelenavým odstínem. Chuť výrazně hořká s medovým nádechem.

Podobné druhy: Obtížně zaměnitelný, tvarově připomíná *březovník obecný* (*Piptoporus betulinus*).

Ekologie: Osídluje výhradně duby, zvláště oblíbené má staré pařezy, na kterých vyrůstá po několik let nepravidelně, ale opakovaně. Na jižní Moravě častější.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU.

Zajímavosti: Rod *Buglossoporus* popsali čeští mykologové František Kotlaba a Zdeněk Pouzar.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh vyžadující dřevo dubů s neobvyklými nápadně nechutnými plodnicemi.

Foto: LZí

Pavučinec modrý

(*Cortinarius caerulescens*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Menší až středně velké plodnice, modré až modrofialové barvy, ve stáří se odbarvující do okrové až okrově hnědé. Na bázi třeně výrazná hlíza, v mládí s výraznou modrofialovou pavučinkou. Výtrusný prach rezavý.

Podobné druhy: Ostatní podobně zbarvené pavučince rodu *Cortinarius*.

Ekologie: Mykorrhizní druh rostoucí roztroušeně v listnatých lesích výhradně na vápenatém podkladu. Od srpna do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Rod pavučinec (*Cortinarius*) je nejrozsáhlejším rodem lupenatých hub, zahrnuje více jak tisíc druhů. Pavučinec modrý patří do velmi početného podrodu pahříb (*Phlegmacium*).

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh z listnatých lesů rostoucí na vápenatém podkladu.

Foto: JBu

Slizečka dlouhonohá

(*Xerula pudens*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Středně velká houba, klobouk šedookrový až olivově žlutohnědý s jemně plstnatými chlupy hnědé barvy. Třeň plstnatě pýřitý, dlouhý, větvenovitý, hluboce kořenující.

Podobné druhy: *Slizečka ocasatá* (*X. radicata*), která se liší slizkým kloboukem bez chlupů.

Ekologie: Saprotrof. Vyrůstá ze zbytků dřeva a kořenů listnatých dřevin zejména v teplých doubravách na neutrálních až bazických půdách. Od června do října.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněna, na území PK vzácnější.

Zajímavosti: Délka třeně v zemi je mnohdy delší než jeho nadzemní část.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh slizečky rostoucí ze zbytků dřeva listnáčů.

Foto: LZ

Šťavnatka holubinková

(*Hygrophorus russula*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk až 15 cm široký, polokulovitý, masově růžový až tmavě vínovočervený, vrostle šupinkatý. Lupeny bělavé, červeně skvrnitě. Třeň po otlačení růžovějící. Dužnina červeně skvrnatějící. Chuť nahořklá.

Podobné druhy: Záměna je možná za šťavnatku načervenalou (*H. erubescens*), která však roste pod smrky.

Ekologie: Mykorrhizní. Roste pod duby v teplomilných oblastech, zejména na vápnitých půdách. Od července do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN.

Zajímavosti: Naše největší šťavnatka, tvarem plodnice se podobá holubinkám.

Summary/Zusammenfassung: Velmi nápadný druh šťavnatky z teplých dubových lesů.

Foto: JBu

Vláknice začervenalá

(*Inocybe erubescens*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Středně velká houba, klobouk až 8 cm široký, kuželovitý, zvoncovitý, s tupým hrbolem. Bělavý až nažloutlý, později cihlově červenající. Lupeny šedohnědé, po poranění cihlově červenající. Třeň bělavý, od báze nabíhající do červena. Dužnina slabě červenající.

Podobné druhy: Ostatní zástupci vlákníc (*Inocybe*), závojenka podtrnka (*Entoloma clypeatum*).

Ekologie: Mykorrhizní. Roste ve světlých listnatých a smíšených lesích pod bukem, dubem, lípou, lískou, zejména v teplejších oblastech na vápnitých půdách. Dost často roste i v parcích či v okolí starých zřícenin hradů. V květnu až září.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněná.

Zajímavosti: Smrtelně jedovatá houba s vysokým obsahem muskarinu.

Summary/Zusammenfassung: Smrtelně jedovatý druh ze světlých listnatých lesů rostoucí na vápnitých půdách.

Foto: JBu

Závojenka olovová

(*Entoloma sinuatum*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk až 20 cm široký, zprvu kuželovitý, později plochý, barva světle okrová, hnědookrová až šedookrová. Lupeny v mládí krémově nažloutlé, později růžové až hnědorůžové. Třeň válcovitý, na bázi ztlustělý, na vrcholu ojínný, bělavý, u báze světle okrový. Dužnina bělavá s nasládlé moučnou vůní.

Podobné druhy: Strmělka mlženka (*Clitocybe nebularis*), malé plodnice lze splést s malými hříbkami.

Ekologie: Mykorrhizní. Roste v teplých listnatých lesích zejména pod duby, buky, a habry. Od července do listopadu.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněná.

Zajímavosti: Smrtelně jedovatý druh.

Summary/Zusammenfassung: Smrtelně jedovatý druh rostoucí v teplých listnatých lesích.

Foto: TCh

Hřib bronzový

(*Boletus aereus*)

Houby stopkovýtrusé, řád hříbovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 20 cm široký, vyklenutý, barva tmavě hnědá až černá, často s výraznými rezavými skvrnami. Póry dlouho bílé. Třeň kyjovitý s hnědavou sítkou. Dužnina neměnná. Vůně a chuť příjemné.

Podobné druhy: Zaměnitelný zejména za hřib borový (*B. pinophilus*) a hřib dubový (*B. reticulatus*).

Ekologie: Mykorrhizní. Roste v teplomilných doubravách a dubohabřinách pod duby. Často i mimo les na hrázích rybníků. Od června do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU.

Zajímavosti: Patří do skupiny tzv. praváků, čili hřibů s barevně neměnnou dužninou.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh hříbu rostoucí v oblastech teplomilné květeny pod duby.

Foto: JBu

Hřib královský

(*Boletus regius*)

Houby stopkovýtrusé, řád hřibovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 20 cm široký, vyklenutý, barva růžová nebo růžově červená. Rourky žluté až olivově žluté, po otlacení nemění barvu. Třeň kyjovitý se žlutou sítkou. Dužnina bílá, neměnná. Chuť mírná, vůně nenápadná.

Podobné druhy: Zaměnitelný za podobně zbarvené hříby, nejvíce podobný je hřib růžovník (*B. fuscroseus*).

Ekologie: Mykorrhizní. Roste v teplých oblastech na vápnatých půdách pod listnáči, zejména pod duby. Často i mimo les na hrázích rybníků. Od června do září.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN. Uvedený ve vyhlášce MŽP č. 395/1992 Sb. (kriticky ohrožený druh).

Zajímavosti: Zákonem chráněný druh s malým množstvím lokalit v ČR.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh hříbu rostoucí v oblastech teplomilné květeny pod duby.

Foto: JBu

Hřib přívěskatý

(*Boletus appendiculatus*)

Houby stopkovýtrusé, řád hřibovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 20 cm široký, vyklenutý, středně až sytě hnědý. Rourky žluté. Třeň kyjovitý, na bázi zúžený, s krátkým kořenujícím přívěskem, žlutý, síťnatý. Dužnina žlutá, na řezu velmi slabě modrající (nad rourkami) nebo neměnná. Chuť mírná, vůně slabě houbová.

Podobné druhy: Podobný je hřib horský (*B. subappendiculatus*) a hřib růžovník (*B. fuscroseus*).

Ekologie: Mykorrhizní. Roste v teplejších oblastech ve světlých listnatých lesích, parcích, na hrázích rybníků, většinou pod duby, buky a habry. Vyhledává zásadité půdy. Od června do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN. Na lokalitách je stálý, postupně přibývá míst výskytu.

Zajímavosti: Barevný hřib se slabě modrající dužninou nad rourkami.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh hříbu z teplých oblastí vyskytující se pod duby, buky a habry.

Foto: JBu

Kozák dubový

(*Leccinum crocipodium*)

Houby stopkovýtrusé, řád hřibovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 15 cm široký, polokulovitý, žlutý nebo žlutookrový, později tmavnoucí. Povrch v dospělosti rozpraskávající. Rourky světle žluté až sytě žluté. Třeň kyjovitý, na bázi vřetenovitě kořenující. Dužnina na řezu přechází od růžové přes červenou až černou. Vůně nenápadná.

Podobné druhy: Snadno poznatelný druh, nezaměnitelný.

Ekologie: Mykorrhizní. Roste v teplých dubových a dubohabrových lesích pod duby. Od června do září.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU.

Zajímavosti: Počet lokalit v ČR v poslední době klesá.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh kozáku rostoucí v nižších polohách v teplých lesích pod duby.

Foto: JB

Psivka obecná

(*Mutinus caninus*)

Houby stopkovýtrusé, řád hadovkotvaré (*Phallales*)

Popis druhu: Vzhledem připomíná známou hadovku (*Phallus*) v menším provedení. Plodnici tvoří bílý až naokrovělý nosič, na konci s plodnou částí v podobě tmavě zelenavého slizu.

Podobné druhy: U nás nepůvodní druh psivka *Ravenelova* (*Mutinus ravenelii*).

Ekologie: Saprotrof, hlavně v listnatých lesích v letním období.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: I přes neobvyklý vzhled není jedovatá a v mládí v podobě uzavřeného vajíčka snad i jedlá.

Summary/Zusammenfassung: Charakteristický zástupce hadovkotvarých hub, lákající svým zápachem hmyz, který rozšiřuje jejich výtrusy.

Foto: LZ

str. 3 - 15

Houby bučin

Jako bučiny se označují lesy s dominujícím bukem lesním. Výškové optimum buku začíná někde nad 600 m n. m., kde střídá duby. Vyskytuje se do výšek zhruba 900 m, kdy jej střídá smrk lesní. Ve vyšší části výskytu buku se za vhodných podmínek přidává ještě jedle bělokorá. Za zvláštních podmínek (zejména zásaditý geologický podklad, jako jsou např. vápence) se mohou bučiny vyskytovat i v nižších nadmořských výškách. Tyto bučiny se pak označují jako vápnomilné bučiny a setkat se s nimi můžeme např. na Sušicku a Horažďovicku nebo v Českém krasu. Běžné bučiny (tzv. acidofilní a pravé, tzv. květnaté bučiny s bohatým bylinným patrem) jsou tedy známy opět především z pohraničních pohoří a měly by tak být rovněž důležitou složkou lesů na Šumavě a v Českém lese.

Hlízatka černá

(*Picoa carthusiana*)

Houby vřeckovýtrusé, řád kustřebkotvaré (*Pezizales*).

Popis druhu: Nepravidelně kulovité uzavřené plodnice do 6 cm v průměru. Vnější povrch tmavě hnědý až černý, hladký, vnitřek plodnice bělavý, nepravidelně mramorován. Vůně nápadná, připomínající lanýž.

Podobné druhy: Makroskopicky jiné povrchově tmavě zbarvené podzemky.

Ekologie: Podzemní druh v listnatých (pod buky) nebo smíšených lesích s písčitou až humózní půdou, od léta do podzimu.

Stupeň ohrožení: Překvapivě ji nenajdeme na Červeném seznamu hub, u podzemek je však obtížnější zhodnotit skutečné rozšíření, přesto se zdá hlízatka černá dosti vzácným druhem.

Zajímavosti: Z České republiky existuje málo dokladů o výskytu, ze západních Čech se jedná o první záznam.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný podzemní druh připomínající lanýž se stejným typem uzavřené plodnice.

Foto: TK

Mozkovka rosolovitá

(*Ascotremella faginea*)

Houby vřeckovýtrusé, řád voskovičkotvaré (*Helotiales*).

Popis druhu: Přisedlé, mozkovitě zprohýbané plodnice v odstínech růžové, fialové, případně hnědavé barvy, až 10 cm veliké.

Podobné druhy: Varieta rosoklihatky čiré (*Neobulgaria pura* var. *foliacea*), ale i druhy rodu čihovitka (*Ascocoryne*).

Ekologie: Saprotrof, hlavně na dřevě buku zejména v přirozených pralesovitých porostech, od léta do podzimu.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU, uvedená ve vyhlášce MŽP č. 395/1992 Sb. (silně ohrožený druh). Z Plzeňského kraje pochází lokality s nejnižší zaznamenanou nadmořskou výškou v ČR. V poslední době narůstá počet známých lokalit i mimo rezervace, může to však být způsobeno větší pozorností věnované této houbě v terénu.

Zajímavosti: Tvarově neobvyklá plodnice v rámci vřeckovýtrusých hub připomíná rosolovité stopkovýtrusé druhy s dělenými basidiemi, což ukazuje na nezávislý vývoj obdobného tvaru.

Summary/Zusammenfassung: Rosoloidní druh indukující zachovalé bukové porosty.

Foto: TCh

Nannfeldtiella aggregata

Houby vřeckovýtrusé, řád kustřebkotvaré (*Pezizales*).

Popis druhu: Malé, nahnědlé nálevkovité plodnice bez třeně, zvnějšku bíle ojíněné.

Podobné druhy: Nannfeldtiella guldeniae ze smrkových lesů je však ještě méně známým druhem.

Ekologie: Houba se vyskytuje poblíž oranžovky vřetenovýtrusé (*Byssonectria terrestris*) na půdě obohacené o dusík. Spíše ve vyšších polohách.

Stupeň ohrožení: Vzácný druh s řídkým výskytem.

Zajímavosti: Houba zřejmě využívá jako zdroj dusíku amoniak z moče divokých zvířat.

Summary/Zusammenfassung: Málo známý druh vyskytující se ve společnosti další vřeckovýtrusé houby.

Foto: JK

Housenice červená

(*Cordyceps militaris*)

Houby vřeckovýtrusé, řád masenkotvaré (*Hypocreales*).

Popis druhu: Plodnice se nacházejí na útvarech nepravidelně kyjovitého tvaru, žlutooranžové až červené barvy. Povrch bradavčitý od jednotlivých malých plodničků.

Podobné druhy: Další druhy housenic (*Cordyceps*).

Ekologie: Parazitický druh na kuklách motýlů ukrytých v zemi, zřejmě i jiného hmyzu.

Stupeň ohrožení: Na rozdíl od některých ostatních housenic není na Červeném seznamu.

Zajímavosti: Houba se používá v tradiční čínské medicíně.

Summary/Zusammenfassung: Pozoruhodný parazitický druh masenkotvaré houby vyrůstající z neobvyklého substrátu kukel hmyzu.

Foto: TCh

Korálovec jedlový

(*Hericium flagellum*)

Houby stopkovýtrusé, řád holubinkotvaré (*Russulales*)

Popis druhu: Jednoleté plodnice s ostnitým hymenoforem, bělavé až krémové barvy, větvené s ostny jen na konci jednotlivých větví.

Podobné druhy: Korálovec bukový (*Hericium coralloides*) z bukových lesů.

Ekologie: Odumřelé dřevo jehličnatých stromů (smrk, jedle) hlavně v zachovalých lesních porostech.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Hojnější výskyt na Šumavě, překvapivá je možná příbuznost celé skupiny s holubinkami.

Summary/Zusammenfassung: Estetická houba rostoucí z jehličnatého dřeva ve vyšších polohách.

Foto: TK

Kotrč Němcův

(*Sparassis nemecii*)

Houby stopkovýtrusé, řád chorošotvaré (*Polyporales*)

Popis druhu: Velké jednoleté plodnice, nepravidelně kulovitých tvarů, které tvoří ploché větve na koncích zvlněné, krémové až okrové barvy vyrůstající ze společného třeně.

Podobné druhy: Kotrč kadeřavý (*Sparassis crispa*), hojnější druh parazitující na borovicích.

Ekologie: Parazit jehličnatých stromů, hlavně jedlí.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN

Zajímavosti: Taxonomicky ne zcela vyjasněný druh. Někteří autoři ho pokládají za totožný s kotrčem štěrbákovým (*Sparassis laminosa*) z listnatých stromů.

Summary/Zusammenfassung: Obdoba kotrče kadeřavého z vyšší nadmořské výšky.

Foto: OJ

Liška Friesova

(*Cantharellus friesii*)

Houby stopkovýtrusé, řád liškotvaré (*Cantharellales*)

Popis druhu: Kloboukaté plodnice nálevkovitého tvaru, výrazně vlnité na okraji, vynikají zářivě oranžovým zbarvením, lišty hymenoforu světlejší než klobouk.

Podobné druhy: Liška obecná (*Cantharellus cibarius*).

Ekologie: Letní až podzimní druh bukových lesů.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU. Na vhodných lokalitách se vyskytuje hojně.

Zajímavosti: Nejde o lupenatou houbu, hymenofor tvoří lišty a ne lupeny.

Summary/Zusammenfassung: Mykorhizní nelupenatá houba zachovalých bukových porostů.

Foto: JB

Stročkovec kyjovitý

(*Gomphus clavatus*)

Houby stopkovýtrusé, řád stročkovcotvaré (*Gomphales*)

Popis druhu: Až přes 10 cm vysoké plodnice, protaženého tvaru, směrem k vrcholu se rozšiřující. V mládí nápadně fialově zbarvené, stářím vybledávající do okrové. Hymenofor lištnatý.

Podobné druhy: Snad jen některé mohutnější *kyje* (*Clavariadelphus*) mohou stročkovec připomínat.

Ekologie: Mykorhizní druh preferující jedli, od středních poloh do hor.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie CR.

Zajímavosti: Nedostatek známých lokalit se přičítá imisní zátěži, která v minulosti postihla nemálo druhů.

Summary/Zusammenfassung: Dosti vzácný druh z vyšších poloh nápadný svojí barvou.

Foto: LH

Kržatka ostnitá

(*Flammulaster muricatus*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk až 3 cm široký, v mládí polokulovitý, později až téměř plochý, často s hrbolem, sytě rezavě okrový až kaštanově hnědý se stíratelnými vločkatými šupinkami a zbytky vela na okraji. Lupeny zprvu okrové, později rezavohnědé s jemně zubatým bělavým ostrím. Třeň až 5 cm dlouhý, válcovitý, v horní části žlutohnědý, hustě pokrytý rezavými šupinkami. Dužnina bez výrazné vůně.

Podobné druhy: *Kržatka šikmá* (*F. limulatus*), *kržatka ježatá* (*Phaeomarasmius erinaceus*)

Ekologie: Saprotrofní druh. Roste obvykle v menších skupinách na trouchnivějícím dřevě některých listnáčů, zejména buků v přirozených porostech. Od května do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN.

Zajímavosti: Indikační druh přirozených lesních porostů.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh rostoucí na tlejícím dřevě některých listnáčů, zejména buků v přirozených porostech.

Foto: LZí

Slizečka porcelánová

(*Oudemansiella mucida*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Středně velká houba s polokulovitým až vyklenutým kloboukem slonovinově bílé barvy. Klobouk za vlhka značně slizký, hladký nebo paprscitě vláknitý, na okraji průsvitný. Třeň bílý, válcovitý, s výrazným blanitým, vespod šedočerně lemovaným prstenem.

Podobné druhy: Nezaměnitelná za jiné houby.

Ekologie: Roste na živých i mrtvých větvích a kmenech buku, často trsnatě. Obvykle ve vyšších polohách. Od srpna do listopadu.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněná.

Zajímavosti: Obsahuje antibiotikum mucidin, které bylo účinnou složkou léku Mucidermin, vyráběného v bývalém Československu.

Summary/Zusammenfassung: Velmi nápadný druh díky bílému zbarvení a slizkosti.

Foto: LZi

Štítovka stinná

(*Pluteus umbrosus*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Středně velká houba, klobouk kuželovitě zvoncovitý, síťnatě vrásčitý, na béžovém podkladu tmavohnědě až černohnědě sametový a zrnitě šupinkatý. Lupeny růžové s výrazným černohnědým ostřím.

Podobné druhy: Ostatní zástupci štítovek (*Pluteus*).

Ekologie: Saprotrof. Roste na tlejícím dřevě listnáčů, zejména na padlých kmenech buků a dubů. Roztroušeně v přirozených lesích pralesovitěho charakteru. Od června do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU.

Zajímavosti: Vyskytuje se zejména v přirozených pralesních biotopech.

Summary/Zusammenfassung: Dobře poznatelný druh štítovky rostoucí na odumřelých listnáčích.

Foto: JBu

Holubinka buková

(*Russula faginea*)

Houby stopkovýtrusé, řád holubinkotvaré (*Russulales*)

Popis druhu: Středně velká houba, klobouk až 12 cm široký, vyklenutý, později ve středu vmáčklý, v barvě nejrůznějších odstínů červené až žlutozelené a olivové. Lupeny světle okrové, ve stáří a po poranění okrově hnědnoucí. Třeň válcovitý, plný. Dužnina s mírnou chutí, vůně ve stáří a po poranění slanečková.

Podobné druhy: Ostatní zástupci rodu *holubinka* (*Russula*).

Ekologie: Mykorrhizní. V listnatých lesích pod buky a habry na vápnitých nebo humózních půdách. Od července do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie DD.

Zajímavosti: Typickým znakem všech holubinek je křehká dužnina, která svou pórovitostí připomíná dužninu jablka.

Summary/Zusammenfassung: Vzácná holubinka z listnatých lesů rostoucí pod buky.

Foto: JB

Holubinka sluneční

(*Russula solaris*)

Houby stopkovýtrusé, řád holubinkotvaré (*Russulales*)

Popis druhu: Drobná houba, klobouk až 6 cm široký, ploše rozložený, na okraji rýhovaný, v barvách živě žluté až oranžově žluté, směrem k okraji vybledající. Lupeny zprvu bílé, později nažloutlé až krémové. Třeň válcovitý, bílý. Vůně ovocná, chuť silně palčivá.

Podobné druhy: Podobně zbarvené druhy holubinek - *holubinka chromová* (*R. claroflava*), *holubinka žlutá* (*R. acetolens*), *holubinka žlučová* (*R. fellea*), *holubinka hlínožlutá* (*R. ochroleuca*).

Ekologie: Mykorrhizní. Roste v listnatých nebo smíšených lesích pod buky na humózních půdách. Od července do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie VU.

Zajímavosti: Drobná křehká holubinka s výrazně palčivou chutí.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh holubinky rostoucí v listnatých lesích pod buky.

Foto: TCh

str. 3 - 15

Mokřadní houby

Jako mokřady se souhrnně označují ekosystémy, které jsou celoročně dostatečně dotovány vodou – ať už podzemní (prameniště, rašeliniště) nebo dešťovou (část tzv. vrchovišť), nebo jsou napájeny z blízkých toků. Obvykle se zde vytváří charakteristický mechový a bylinný pokrov, důležitou složkou mohou být i keříky a keře, stromy (až na výjimky některých vyloženě vlhkomilných druhů, jako jsou olše nebo bříza pýřitá) mohou chybět.

Čapulka bahenní

(*Mitula paludosa*)

Houby vřeckovýtrusé, řád voskovičkotvaré (*Helotiales*)

Popis druhu: Plodná část plodnice jasně žlutá až oranžová, hlavatá nebo protažená, hladká, případně různě zprohýbaná nesená bílým třeněm, plodnice celkově 2-8 cm vysoké.

Podobné druhy: Některé další méně známé druhy z řádu *Helotiales*.

Ekologie: Saprotrof na rozkládajících se zbytcích rostlin v mělce podmáčených lokalitách, od jara do podzimu.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub, sleduje však lokality nezatížené znečištěním.

Zajímavosti: Na vhodných místech můžeme nalézt stovky plodniček.

Summary/Zusammenfassung: Důležitý rozkladač rostlinného materiálu ponořeného ve vodě, nápadný vybarvením plodné části.

Foto: TCh

Míhavka vodní

(*Vibrissea truncorum*)

Houby vřeckovýtrusé, řád voskovičkotvaré (*Helotiales*).

Popis druhu: Plodnice s tmavě hnědým třeněm, plodná část polokulovitá do 0,5 cm široká, zářivě žlutá až oranžová, plodnice celkově vysoké do 2 cm.

Podobné druhy: Na rostlinném materiálu ve vodě se vyskytují další druhy obdobné barvy, ale jejich vzhled je odlišný (např. *Vibrissea flavovirens* nebo *Mitrula paludosa*).

Ekologie: Vodní saprotrof na ponořeném dřevě v tekoucích čistých vodách převážně na horách. V Plzeňském kraji sestupuje i do nižších nadmořských výšek (okolo 500 m n.m.).

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Míhavka má spory přizpůsobeny k šíření ve vodě nitkovitým tvarem.

Summary/Zusammenfassung: Bioindikátor čistých potůčků nezaměnitelného vzhledu rostoucí na dřevě ve vodě.

Foto: LH

Jazourek srstnatý

(*Trichoglossum hirsutum*)

Houby vřeckovýtrusé, řád (*Geoglossales*).

Popis druhu: Plodnice 3-10 cm vysoká, černé barvy, dělená na třeně a plodnou část jazykovitého tvaru, v plodnici jsou přítomny tmavé sety, které vytvářejí sametový vzhled povrchu.

Podobné druhy: Příbuzné druhy jazourků z rodů *Trichoglossum* i *Geoglossum*.

Ekologie: Pozemní saprotrof rostoucí na vlhkých, mechatých až rašelinných loukách a na rašeliništích. Od srpna do listopadu.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie (EN). Nebezpečím pro tento druh je vysoušení pro něj vhodných lokalit.

Zajímavosti: Celkem nedávno (2009) byla pro jazourky vystavena samostatná taxonomická jednotka, a to až na úrovni třídy (Geoglossomycetes) v rámci vřeckovýtrusých hub.

Summary/Zusammenfassung: Charakteristický druh jazourků s černou plodnicí na stopce a jazykovitě tvarovanou plodnou částí.

Foto: LZí

Masenka lišejníkovitá

(*Hypocreopsis lichenoides*)

Houby vřecovýtrusé, řád masenkovaré (*Hypocreales*).

Popis druhu: Ploché útvary oranžově-hnědé barvy, na okrajích prstovitě utvářené v oddělené laloky, v dospělosti se pak na nich utvářejí plodnice.

Podobné druhy: Obtížně zaměnitelný druh, charakteristický svým tvarem. V severní Evropě se vyskytuje ještě makroskopicky nerozlišitelný *Hypocreopsis rhododendri*.

Ekologie: Podmáčené lokality severní polokoule, na odumřelých větvích hlavně keřovitých vrb blízko při zemi, rozkládaných houbami z čeledi kožovkovitých (Hymenochaetaceae), především kožovkou tabákovou (*Pseudochaete tabacina*).

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie CR. Celoevropsky vzácný druh.

Zajímavosti: Ekologicky pozoruhodný druh propojený s jinou houbou, kterou vyžaduje ke svému růstu.

Summary/Zusammenfassung: Vřecovýtrusá houba morfologicky typická paprscitými laloky vyrůstající z vrbových větví na vlhkých lokalitách.

Foto: LZÍ

Vzácné houby Plzeňského kraje

Holubinka olšinná

(*Russula alnetorum*)

Houby stopkovýtrusé, řád holubinkotvaré (*Russulales*)

Popis druhu: Středně velká houba, klobouk až 6 cm široký, plochý, na okraji rýhovaný, barva v odstínech fialové s tmavším středem. Třeň válcovitý, nažloutlý, ve stáří šednoucí. Vůně nevýrazná, chuť jemně palčivá.

Podobné druhy: Podobné druhy rodu holubinka (*Russula*).

Ekologie: Mykorrhizní. Roste zejména v podhorských a horských oblastech v rašeliništích, mokřadech a bažinách pod olšemi. Od srpna do září.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT. Uvedená ve vyhlášce MŽP č. 395/1992 Sb. (ohrožený druh).

Zajímavosti: Nápadná nažloutlým, ve stáří šednoucím třeněm. Zákonem chráněná houba, jejíž výskyt je ohrožen vysušováním mokřadů.

Summary/Zusammenfassung: Vzácná holubinka rostoucí na podmáčených lokalitách pod olší.

Foto: LZÍ

Mokřadní houby

Ryzec bažinný

(*Lactarius lacunarum*)

Houby stopkovýtrusé, řád holubinkotvaré (*Russulales*)

Popis druhu: Drobná houba, klobouk až 6 cm široký, plochý, později až nálevkovitý, hladký, živě ryšavě oranžový. Třeň stejně zbarvený jako klobouk. Mléko mírně chuti, žlutnoucí.

Podobné druhy: Podobně zbarvené druhy ryzců – *ryzec olšový* (*L. obscuratus*), *ryzec liškový* (*L. tabidus*).

Ekologie: Mykorrhizní. Roste na podmáčených biotopech pod olší, vrbou, břízou a osikou. Od července do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Drobný ryzec nápadný rychle žlutnoucím mlékem a ekologií.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh ryzce rostoucí na podmáčených stanovištích pod listnáči.

Foto: MK

Ryzec lilákový

(*Lactarius lilacinus*)

Houby stopkovýtrusé, řád holubinkotvaré (*Russulales*)

Popis druhu: Středně velká houba, klobouk až 8 cm široký, v dospělosti vmáčkklý, často podehnutý okraj je zprohýbaný. Barva klobouku v různých odstínech růžové a fialové. Lupeny v barvách oranžové. Třeň válcovitý, oranžově okrový. Chuť po chvíli palčivá, vůně při zasychání po Maggi.

Podobné druhy: Podobně zbarvené druhy ryzců – *ryzec osténkatý* (*L. spinulosus*).

Ekologie: Mykorrhizní. Roste na podmáčených biotopech pod olší, v lesích i mimo les. Často ve větších skupinách. Od srpna do listopadu.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN.

Zajímavosti: Drobný ryzec nápadný fialovým odstínem na klobouku a ekologií.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh ryzce rostoucí na podmáčených stanovištích pod olšemi.

Foto: JB

Ryzec osténkatý

(*Lactarius spinulosus*)

Houby stopkovýtrusé, řád holubinkotvaré (*Russulales*)

Popis druhu: Středně velká houba, klobouk až 6 cm široký, nálevkovitý, výrazně kruhatý, povrch ostnitě šupinkatý, okraj podehnutý, chlupatý. Barva v odstínech růžové až fialově červená. Lupeny krémově narůžovělé. Vůně ovocná, mléko bílé, po chvíli štiplavé.

Podobné druhy: Podobně zbarvené druhy ryzců – *ryzec lilákový* (*L. lilacinus*).

Ekologie: Mykorhizní. Roste na podmáčených biotopech pod břizami, často v trávě, vyhledává vápnité půdy. Od srpna do listopadu.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN.

Zajímavosti: Drobný ryzec nápadný ostnitým povrchem klobouku a ekologií.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh ryzce rostoucí na podmáčených stanovištích pod břizami.

Foto: TCh

Klouzek žlutavý

(*Suillus flavidus*)

Houby stopkovýtrusé, řád hřibovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 7 cm široký, vyklenutý, polokulovitý, žlutý až žlutohnědý s hnědým žíháním, slizký. Rourky bledozluté, později žlutohnědé. Třeň válcovitý, nad výrazným slizkým prstenem žlutý, pod ním žíhaně hnědý. Dužnina měkká, vodnatá. Chuť nakyslá, vůně nenápadná.

Podobné druhy: Podobný *klouzek sibiřský* (*Suillus sibiricus*) roste pod borovicemi s pěti jehličkami ve svazečku.

Ekologie: Mykorhizní. Roste na rašeliništích, ale i v podmáčených lesích. Vždy pod borovicemi se dvěma jehličkami ve svazečku. Od července do října.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN. Uvedený ve vyhlášce MŽP č. 395/1992 Sb. (silně ohrožený druh).

Zajímavosti: Prvónález klouzku žlutavého pro Čechy učinil plzeňský malíř a učitel František Tyttl (1857-1943) v boleveckém polesí u Plzně.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh rostoucí na rašeliništích pod borovicí.

Foto: LZ

Kozák šedozelený

(*Leccinum variicolor*)

Houby stopkovýtrusé, řád hřibovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 15 cm široký, polokulovitý až plochý, šedohnědý, šedočerný, často světle skvrnitý. Rourky bělavé, šedohnědé. Třeň válcovitý, na bázi ztlustlý. Dužnina na řezu ve spodní části třeně zelená nebo modrá. Podobné zbarvení je rovněž na bázi třeně. V klobouku a horní části třeně na řezu slabě růžová. Vůně nenápadná.

Podobné druhy: Další druhy kozáků, zejména *kozák březový* (*L. scabrum*) nebo *kozák šedohnědý* (*L. brunneogriseolum*).

Ekologie: Mykorhizní. Roste na vlhkých a podmáčených místech, v lesích i mimo les pod břízami na kyselých půdách. Od července do listopadu.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: V české literatuře se objevuje i pod jménem kozák barvoměnný.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh kozáku rostoucí na podmáčených lokalitách pod břízami.

Foto: LZí a JBu

Vzácné houby Plzeňského kraje

str. 3 - 15

Houby luk a pastvin

Ačkoli považujeme louky a pastviny za běžnou část naší krajiny, jde o útvary, které v našich zeměpisných šířkách nejsou přirozené a jejich existence je umožněna jen díky činnosti člověka. Všechny plochy v naší krajině, které by byly ponechány samovolnému vývoji, by dříve či později zarostly keři a následně stromy, došlo by k jejich zalesnění. Bezlesý stav se na nich tedy udržuje buď pravidelným sečením (ideálně dvakrát za sezonu) nebo pasením dobytka. Dobytek odstraňuje některé druhy, jiné naopak zvýhodňuje (obvykle ty, které nekonzumuje), navíc narušuje substrát a v neposlední řadě obohacuje půdu o živiny. Proto i mykoflóra pastvin a luk bývá naprosto odlišná od okolní krajiny.

Houby luk a pastvin

Bedla špičkovitá

(*Lepiota oreadiformis*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk 2-6 cm široký, polokulovitý až plochý, bělavý, světle růžový až žlutohnědý, bez výrazných šupin, téměř hladký. Lupeny bělavé až narůžovělé. Třeň 3-7 cm dlouhý, bílý, s pavučinatým prstenem.

Podobné druhy: Jiné malé bedličky rodu *Lepiota*.

Ekologie: Saprofyt rostoucí na suchých a výslunných stanovištích, často mimo les, na písčitých podkladech, od května do října, jednotlivě nebo v malých skupinách.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN.

Zajímavosti: Druh popsán českým mykologem Josefem Velenovským.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh rostoucí na suchých a slunných nelesních stanovištích.

Foto: MK

Voskovka citrónová

(*Hygrocybe chlorophana*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk 2-6 cm široký, plochý, slizký, citrónově až oranžově žlutý, někdy s červenavými tóny. Třeň válcovitý, zploštělý, často s podélnou rýhou, zbarvený stejně jako klobouk.

Podobné druhy: Ostatní zástupci *voskovek* (*Hygrocybe*).

Ekologie: Pozemní saprotof. Místy hojně v nehnojených sečených nebo spásaných travních, loukách a pastvinách. Upřednostňuje vlhčí a chladnější klima. Od června do listopadu.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Roste ve skupinách, často s dalšími zástupci rodu *Hygrocybe*, se kterými tvoří důležitou bioindikační skupinu lučních hub.

Summary/Zusammenfassung: Významný druh nehnojených travníků vyšších poloh.

Foto: LZ

Voskovka Reidova

(*Hygrocybe reidii*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk až 5 cm široký, hladký, suchý, oranžový až oranžově červený. Třeň válcovitý až zploštělý, v barvě klobouku nebo žlutý. Vůně při zasychání sladce medová.

Podobné druhy: Ostatní zástupci *voskovek* (*Hygrocybe*).

Ekologie: Pozemní saprotrof. Místy hojně v nehojených sečených nebo spásaných travních, loukách a pastvinách. Občas podél lesních cest a v křovinách. Upřednostňuje vlhčí a chladnější klima. Od července do listopadu.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie CR.

Zajímavosti: Roste ve skupinách, často s dalšími zástupci rodu *Hygrocybe*, se kterými tvoří důležitou bioindikační skupinu lučních hub.

Summary/Zusammenfassung: Významný druh nehojených travníků vyšších poloh.

Foto: JBu

str. 3 - 15

Houby v parcích, stromořadích a na synantropních stanovištích

Specifickými typy umělých biotopů jsou parky, stromořadí a další tzv. synantropní (člověkem vytvořené a podporované) typy stanovišť. Zvláštností těchto míst je přítomnost často nepůvodních (někdy až exotických) druhů dřevin, na něž mohou být vázány neobvyklé druhy hub. Stejně jako louky a pastviny jsou tato stanoviště udržována aktivitou člověka – jednak jsou sečeny byliny v podrostu, jednak jsou prořezávány stromy.

Chřapáč sedlový

(*Helvella ephippium*)

Houby vřeckovýtrusé, řád kustřebkotvaré (*Pezizales*).

Popis druhu: Plodnice šedavě zbarvená, se sedlovitou plodnou částí, asi do 3 cm v průměru a s nezbrázděným třeněm válcovitého tvaru. Plodnice dosahují až 6 cm výšky.

Podobné druhy: Jiné druhy chřapáčů ze sekce Ephippium – např. *chřapáč tmavý* (*H. atra*).

Ekologie: Pozemní druh z listnatých lesů, vyskytující se v malých skupinách na humózních vlhkých místech. Často mezi kopřivami podél cest. Červen až říjen.

Stupeň ohrožení: Vzácnější druh chřapáče, přesto však není součástí Červeného seznamu hub.

Zajímavosti: Pro určování chřapáčů je důležitější celková morfologie plodnic než jejich mikroznačky.

Summary/Zusammenfassung: Středně velký druh chřapáče vlhkých míst, vyskytuje se pod listnatými stromy.

Foto: TCh

Kačenka náprstkovitá

(*Verpa conica*)

Houby vřeckovýtrusé, řád kustřebkotvaré (*Pezizales*).

Popis druhu: Plodnici tvoří hnědý hladký klobouk zvoncovitého tvaru připojený ke třeni jen v apikální části, okraj je pak volný, třeh bělavý a dutý. Celkově mohou plodnice dosahovat výšky přes 10 cm.

Podobné druhy: *Kačenka česká* (*Verpa bohemica*) se makroskopicky odlišuje podélně brázděným kloboukem.

Ekologie: Saprotrof v lesích i mimo ně, přednostně se vyskytuje pod růžokvými dřevinami, jarní druh.

Stupeň ohrožení: Červeným seznam, kategorie VU. Méně hojná kačenka.

Zajímavosti: Kačenky patří do příbuzenstva smržů (*Morchella*), ale odlišují se nepřipojeným kloboukem ke třeni.

Summary/Zusammenfassung: Smržovitá jarní houba s hladkým povrchem klobouku.

Foto: JBu

Ohnivec jurský

(*Sarcoscypha jurana*)

Houby vřeckovýtrusé, řád kustřebkotvaré (*Pezizales*).

Popis druhu: Velké miskovité plodnice přes 10 cm v průměru, sytě červené, na spodní straně bílé, s krátkým třeněm.

Podobné druhy: Jiné druhy ohnivců - nejčastěji *o. rakouský* (*S. austriaca*).

Ekologie: Saprotrof. Spadané větve lip (suťové lesy) od podzimu do jara.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie DD. Vzácnější než ohnivec rakouský.

Zajímavosti: Roste, i když napadne sníh, s kterým pak krásně kontrastuje barva jeho plodnice.

Summary/Zusammenfassung: Náš největší ohnivec specializovaný na dřevo lip.

Foto: TCh

Ohnivec zimní

(*Microstoma protractum*)

Houby vřeckovýtrusé, řád kustřebkotvaré (*Pezizales*).

Popis druhu: Malé plodnice asi do 2 cm šířky ve vrcholové části, s poměrně dlouhým třeněm, celkově pak až 5 cm vysoké, plodná část červená.

Podobné druhy: Snad by mohla připadat v úvahu možnost malých plodnic ohnivců rodu *Sarcoscypha*.

Ekologie: Saprotrofní druh listnatého dřeva vyrůstající koncem zimy a brzy na jaře. Spíše v teplejších oblastech.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie EN.

Zajímavosti: Vývojem plodnic dochází k rozvírání původně uzavřené plodné části a popraskání okrajů. Výsledkem této změny je pak vzhled červeného květu.

Summary/Zusammenfassung: Zmenšená varianta větších druhů ohnivců (*Sarcoscypha*) vyrůstající v dobu neobvyklou pro růst hub.

Foto: LH

Hlíva hnízdovitá

(*Phyllotopsis nidulans*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Kloboukaté plodnice bez třeně s lupenatým hymenoforem jasně oranžové barvy. Povrch klobouku nepásovaný, jednolitě zbarvený světleji než lupeny. Houba je typická svým výrazným aroma po shnilém zelí.

Podobné druhy: Ostatní druhy s plodnicemi bez třeně (*trepkovitky*).

Ekologie: Odumřelé dřevo listnatých i jehličnatých stromů od nížin do hor.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT. Díky nemalému počtu nových lokalit byl druh zřejmě nadhodnocen a do budoucna bude ze seznamu pravděpodobně vyřazen.

Zajímavosti: Houba fruktifikuje i v zimních měsících a upoutá svojí nápadnou barvou.

Summary/Zusammenfassung: Dobře poznatelný, široce rozšířený druh rostoucí z dřeva listnáčů i jehličnanů.

Foto: LZ

Lesklokorka pryskyřičnatá

(*Ganoderma resinaceum*)

Houby stopkovýtrusé, řád chorošotvaré (*Polyporales*)

Popis druhu: Vytváří mohutné (až přes 0,5 m široké klobouky) jednoleté plodnice, bokem přirostlé k substrátu, povrch klobouku hnědavý, pokrytý lesklou krustou, dužnina hnědá.

Podobné druhy: Lesklokorka Pfeifferova (*Ganoderma pfeifferi*), ale i ostatní druhy v rodě.

Ekologie: Na bázi živých listnatých stromů, převážně dubů, spíše mimo les, v parcích, stromořadích na hrázích rybníků, ale i kolem silnic.

Stupeň ohrožení: Neexistuje žádná kategorie ochrany ani uvedení v Červeném seznamu.

Zajímavosti: Evropský zástupce převážně (sub)tropického rodu chorošů s více než desítkou lokalit v ČR. Z Plzeňského kraje je známo více druhů lesklokorek, mimo jiné i jedna z nejvzácnějších v ČR, a to lesklokorka Pfeifferova.

Summary/Zusammenfassung: Zástupce jednoletých lesklokorek parazitující na dubech.

Foto: LZ

Čirůvka kroužkatá

(*Tricholoma cingulatum*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk 3–6 cm široký, často s hrbolkem na středu, povrch jemně vláknitý až plstnatě šupinkatý, barva šedá až hnědošedá, třeh válcovitý, vláknitý, s výrazným vatovitým prstenem, šupinkatý, krémově bílý. Vůně moučná.

Podobné druhy: Podobná čirůvka šedožemlová (*T. sculpturatum*) nemá prsten.

Ekologie: Mykorrhizní druh, roste vzácněji v početných skupinách, ale i jednotlivě pod vrbami, od července do listopadu. Vyhledává humózní půdy.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie NT.

Zajímavosti: Častěji než v lesích ji najdeme na ruderalních stanovištích v okolí lidských sídel.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh rostoucí roztroušeně pod vrbami v lesích, parcích nebo na ruderalních stanovištích.

Foto: TCh

Kukmák bělovlnný

(*Volvariella bombycina*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk 7–20 cm široký, v mládí zvoncovitý, později až téměř plochý, bílý, bělavý až světle okrový, povrch suchý či mírně lepkavý, pokrytý hustými mírně vztyčenými nebo přitisklými vlákny až šupinkami. Lupeny husté, narůžovělé až růžově hnědé. Třeh až 20 cm dlouhý, válcovitý, na bázi kyjovitý, bělavý až okrový vyrůstající z velké žlutohnědé pochvy. Pach zemitý.

Podobné druhy: Nezaměnitelný svou barvou, tvarem a způsobem růstu.

Ekologie: Roste nepříliš hojně na živých i mrtvých kmenech listnáčů, zejména buků, bříz, jeřábů aj. Od července do listopadu.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněný, na území PK vzácnější.

Zajímavosti: Často roste v parcích, zahradách a alejích.

Summary/Zusammenfassung: Zajímavý druh rostoucí na živých i mrtvých kmenech listnáčů.

Foto: MK

Mecháček sítnatý

(*Arrhenia retiruga*)

Houby stopkovýtrusé, řád pečárkotvaré (*Agaricales*)

Popis druhu: Klobouk 1-4 cm v průměru, hladký, ouškovitý, lopatkovitý, prosvítavě rýhovaný, tenký, lysý, bělavý, bělošedý až šedohnědý. Lupeny redukované, žilnaté, bílé až šedavé. Třeň chybí.

Podobné druhy: Podobné mecháčky, od kterých se liší zejména nepřítomností třeně.

Ekologie: Nepříliš hojný druh rostoucí na narušených biotopech v mechatých vlhkých trávnicích, při okrajích cest na bokoplodých meších. Od prosince do března.

Stupeň ohrožení: Červený seznam, kategorie ?EX.

Zajímavosti: Přestože je v Červeném seznamu vedený jako neznámý, v poslední době přibývá lokalit z nejrůznějších částí ČR.

Summary/Zusammenfassung: Nepříliš hojný až přehlížený druh rostoucí ve vlhkých trávnicích na meších.

Foto: LZi

Hvězdočka trojitá

(*Geastrum triplex*)

Houby stopkovýtrusé, řád břichatkovité (*Gasterales*)

Popis druhu: Plodnice v dospělosti s charakteristickými cípy, které vytvářejí tvar hvězdy a ohraničují kulovitou část ukrývající výtrusy, dosahují často přes 10 cm v průměru. Vnitřní část vnější okrovky vytváří okolo plodné části výrazný límec.

Podobné druhy: Ostatní zástupci hvězdoček (*Geastrum*).

Ekologie: Saprotrof. Pod listnatými dřevinami nejen v lesích, od léta do podzimu. Široce rozšířený druh po celém světě, u nás častěji v teplejších regionech.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněná.

Zajímavosti: Morfologická skupina břichatkovitých hub (Gasteromycetes) přestala v současných systematických uspořádáních hub existovat.

Summary/Zusammenfassung: Dobře určitelný druh velké hvězdočky z listnatých lesů teplejších oblastí.

Foto: LZ

Hřib medotrpký

(*Boletus radicans*)

Houby stopkovýtrusé, řád hřibovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 20 cm široký, vyklenutý, barva sametově šedá, bělošedá až okrová. Rourky citronově žluté až olivově žluté, po otlačení modrající. Třeň kyjovitý, žlutý, někdy s červeným páskem, síťnatý. Dužnina světle žlutá, na řezu modrající. Chuť hořká, vůně slabě houbová.

Podobné druhy: Díky barvě plodnic, hořké chuti a modrající dužnině téměř nezaměnitelný. Podobný je hřib Kluzákův (*B. kluzakii*).

Ekologie: Mykorrhizní. Roste v nížinách a pahorkatinách ve světlých listnatých lesích, parcích, na hrázích rybníků, většinou pod duby. Často ve skupinách. Od července do září.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněný.

Zajímavosti: Barevný hřib s výrazně modrající dužninou a póry. Občas vytváří srostlice.

Summary/Zusammenfassung: Vzácnější druh hříbu s modrající dužninou.

Foto: JBu

Lupenopórka červenožlutá

(*Phylloporus pelletieri*)

Houby stopkovýtrusé, řád hřibovité (*Boletales*).

Popis druhu: Klobouk až 8 cm široký, vyklenutý, okraj zvlňený, barva sametově červenohnědá, povrch plstnatý. Hymenofor tvořený lupeny, pospojované příčnými žilkami. Třeň válcovitý, na bázi zúžený. Dužnina žlutá, na řezu neměnná. Vůně nenápadná.

Podobné druhy: Svrchu připomíná plodnice suchohříbu plstnatého (*Xerocomus subtomentosus*).

Ekologie: Mykorrhizní. V lesích i mimo les, na hrázích rybníků, pod duby, buky a smrky. Na kyselých půdách. Od června do října.

Stupeň ohrožení: Není součástí Červeného seznamu hub ani nijak chráněná, přesto se jedná o poměrně vzácný druh.

Zajímavosti: Lupenopórka tvoří přechod mezi houbami lupenatými a hřibovitými.

Summary/Zusammenfassung: Vzácný druh neobvyklé hřibovité houby z lesů všech typů.

Foto: JBu + TCh

Slovníček odborných termínů

Hymenium – výtrusné rouško (výtrusorodá vrstva) je vrstva buněk, která obsahuje výtrusy
Hymenofor – útvar, na kterém je u stopkovýtusných hub vytvořeno hymenium. Hymenofor je hrotnatý, lupenitý nebo rourkovitý

Mykorhiza – symbiotické soužití hub s kořeny vyšších rostlin

Vřeckovýtrusné houby - čili askomycety jsou druhově nejpočetnějším oddělením hub obsahující cca 60 tisíc druhů. Charakteristickým znakem vřeckovýtrusných hub je tvorba pohlavních orgánů a specializovaných jednobuněčných útvarů, nejčastěji kyjovitého tvaru – vrček

Saprotrof - organismus využívající organické látky z rozkládajících se těl rostlin a živočichů
Stopkovýtusné houby - čili bazidiomycety je druhově početné oddělení hub. Bylo popsáno kolem 30 000 druhů, což činí 37% všech popsanych druhů hub. Mezi stopkovýtusné houby patří většina obecně známých hub, jako je hřib (Boletus), muchomůrka (Amanita), ale i

Použitá literatura

- Antonín, V, Bieberová, Z. (1995): *Chráněné houby ČR*. – Ministerstvo ŽP ČR, Praha, 1-88 p.
Hagara, L., Antonín, V. et Baier, J. (2005): *Velký atlas hub*. – Ottovo nakladatelství, Praha, 1-432 p.
Holec, J. et Beran M. (eds.)(2006): *Červený seznam hub /makromycetů České republiky*. – Příroda, Praha, 24:1-282.
Holec, J., Bielich, A. et Beran, M. (2012): *Přehled hub střední Evropy*. – Academia, Praha, 1-624 p.
Kotlaba, F. et al. (1995): *Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin živočichův SR a ČR. Vol. 4. Sinice a riasy. Huby. Lišajníky. Machorasty*. – Příroda, Bratislava, 1-221 p.
Socha, R., Baier, J. et Hálek, V. (2007): *Sbíráme holubinky aneb Jak nasbírat houby, když nerostou hříby*. – Aventinum, Praha, 1-199 p.
Socha, R., Baier, J. et Hálek, V. (2011): *Holubinky (Russula)* – Atlas. – Academia, Praha, 1-520 p.
Socha, R., Baier, J. et Hálek, V. (2011): *Sbíráme čirůvky aneb Další chutné houby do naší kuchyně*. – Aventinum, Praha, 1-253 p.
Šutara, J., Mikšík, M. et Janda, V. (2009): *Hřibovité houby* – Atlas. – Academia, Praha, 1-296 p.

Tiráž:

Hlavní editor: Mgr. Luboš Zelený

Text: Svatopluk Holec, prom. fil., Mgr. Jiří Kout, Ph.D., Mgr. Tomáš Č. Kučera,

Mgr. Zdeněk Sadílek a Mgr. Luboš Zelený

Korektura textu: Mgr. Anna Schejbalová

Anglický překlad:

Německý překlad:

Fotografie:

Jan Borovička (JB)

Jiří Burel (JBu)

Libor Hejl (LH)

Tomáš Chalouš (TCh)

Oldřich Jindřich (OJ)

Jiří Kout (JK)

Martin Kříž (MK)

Tomáš Kučera (TK)

Luboš Zelený (LZ)

Lucie Zíbarová (LZí)

1.vydání

Počet výtisků: 6000 ks

Grafická úprava: G2 studio s.r.o.